

6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 331.104.2

Бобирь О.І.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Bobyry Olga

Oles Gonchar Dniprovsky National University

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА РІВНЕМ КСВ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ДЕРЖАВНОЮ ФІНАНСОВОЮ ПОЛІТИКОЮ

У статті обґрунтовується доцільність, об'єктивність і значущість розроблення системи показників із рейтингування підприємств за рівнем соціальної корисності, ефективності і необхідності для громадськості, тобто для держави. Пояснюється, що за допомогою соціальних рейтингів можна стримувати недобросовісні види господарювання, що шкода, яку вони несуть, більша за користь, яку вони пропонують суспільству. Робиться висновок, що у державах, де більший рівень соціальної нерівності (США), нижчий рівень корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), тобто зворотна кореляція, і навпаки, у країнах із найнижчим рівнем соціальної нерівності у світі (Норвегія) рівень КСВ найвищий. В основному у країнах світу найпоширенішою є модель КСВ із забезпеченням робочих місць. Крім того, у статті пропонується методична розробка для обчислення рейтингів підприємств за рівнем соціальної корисності та досліджується вплив соціального рейтингування на ефективність державної фінансової політики. Пропонується до розрахунку вдосконалений індекс соціальних витрат ІСВ та комплексний соціальний індекс КСІ, а також вперше розроблений загальний соціальний підприємницький індекс ЗСПІ, що відрізняється від наявних індексів можливістю виділення груп соціально ефективних підприємств із загального числа господарюючих суб'єктів, що дасть змогу державі надавати фінансову та іншу підтримку соціально активним підприємствам і таким чином прямо й опосередковано сприяти розширенню позитивної практики господарювання. Також пропонується розраховувати показник «вартість КСВ (корпоративної соціальної відповідальності)», який дає змогу оцінювати рівень соціальної діяльності на міжнародному рівні.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, державна фінансова політика, стабілізація, індекс соціальних витрат, комплексний соціальний індекс, загальний соціальний підприємницький індекс, рейтингування, соціальні інвестиції, рівень соціальної корисності, «вартість КСВ».

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У межах процесу регулювання розвитку фінансової системи України, обговорення всіх сильних і слабких сторін альтернативних варіантів особливий інтерес становить можливість порівняння різних підприємств за ступенем соціальної відповідальності, соціальної корисності або, так би мовити, «соціальної екологічності» виробничої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах іноземних науковців, таких як Х. Боуен [2, с. 6], А.В. Керролл [3, с. 268-295], К. Девіс [4, с. 70], М. Фрідмен [5, с. 15], Р. Стеурер [6], В.М. Марревік [7, с. 95-105], Д. Віндзор [8, с. 225-256], М. Гольберг [12, с. 12], Л.В. Каталао, [13, с. 15], А.С. Бранка [13, с. 17], Л.В. Піментел [13, с. 18], які займалися проблематикою соціальної відповідальності

бізнесу перед суспільством, акцентується, що у державах, де вищий рівень соціальної нерівності (США), нижчий рівень корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), тобто виявляється зворотна кореляція, і навпаки, у країнах із найнижчим рівнем соціальної нерівності у світі (Норвегія) рівень КСВ найвищий. В основному у країнах світу найпоширенішою є модель КСВ просто із забезпеченням робочих місць. Про це свідчать наукові доробки вітчизняних науковців, таких як Л.В. Козін [9, с. 34], О.С. Поважний [10, с. 244], І.Л. Сазонець [11, с. 25]. Але все ж таки сьогодні вкрай цікавим і важливим для вирішення залишається питання: як можна порівнювати організації і компанії різного профілю діяльності і різного масштабу та їхню ефективність для стабілізації як національної, так і світової фінансових систем? Чи можна взагалі порівнювати між собою, наприклад, «Укргаз», «Нікопольський

завод ферросплавів» і «Брітіш Амерікен Тобакко Україна»? У кожній сфері діяльності свої характеристики результатів, свої принципи організації, своя місія. Цій проблематиці присвячено багато наукових робіт, великий внесок зроблено Українським центром розвитку КСВ, який тісно співпрацює з International Centre for Corporate Social Responsibility, але все-таки залишається відкритим питання більш точної оцінки ефективності соціальних інвестицій підприємств і їхнього впливу на фінансову систему України [1, с. 191-201]. Тому **метою статті** є вдосконалення системи показників для рейтингування підприємств за рівнем соціальної корисності, зокрема на основі декомпозиції сутнісної характеристики КСВ, а також за допомогою використання індексу соціальних витрат, комплексного соціального індексу, загального соціального підприємницького індексу та показника «вартості КСВ».

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність у такому рейтингуванні є як у міжнародному, державному, галузевому, так і в регіональному розрізах. І не тільки для великого бізнесу, який зацікавлений у залученні іноземних інвестицій, вихід на світові фондові ринки. Регіональні органи влади зацікавлені мати важелі впливу на бізнес, включаючи і великий, розміщений у регіоні. Зацікавлені в цьому і загальнодержавні органи, громадські організації, що формують громадянське суспільство. Експертами постійно робляться спроби розроблення і обґрунтування таких показників [12, с. 16-18].

Так, групою експертів у межах однієї з російських програм Фонду «Інститут економіки міста» в 2016 році був запропонований комплексний соціальний індекс (KCI) і індикатор (індекс) соціальних витрат (ICB) [2]. Але для більш точної зіставності і досконалості ці індекси доцільно оптимізувати, долучивши до розрахунку поточні адміністративно-управлінські витрати і річний показник інфляції:

$$KCI = \frac{(P + PE + SE) * Inf}{TOC + AYB}, \quad (1)$$

$$ICB = \frac{SE * Inf}{NE}, \quad (2)$$

де P – всі сплачені податки, PE – інвестиції в основний капітал, SE – соціальні витрати, Inf – індекс інфляції, TOC – поточні витрати виробничого призначення, AYB – поточні адміністративно-управлінські витрати, NE – чистий нерозподілений прибуток компанії.

Здається, що методично завдання полягає не стільки у вибудовуванні системи універсальних порівнюваних показників, скільки в процедурі «перекладу», створення якогось «перехідника», «спільного знаменника» для різних систем показників [13, с. 34].

Але більш досконала методика «наскрізної» (за галузями і масштабами) оцінки та порівняння корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) як інструменту ефективного моделювання національної економіки і державної фінансово-економічної політики є розроблена і запропонована нижче.

Вона не передбачає введення спеціальних складних розрахункових показників, дозволяючи порівнювати один з одним різні підприємства, організації та установи, незалежно від їх типу, виду діяльності, організаційно-правової форми та відомчої належності [12, с. 12-16]. При цьому важливо, що в основі порівняння лежать показники результатів роботи, специфічні для кожного бізнесу [1]. Порівняння здійснюється в кілька етапів.

На першому етапі виділяються основні напрямки («номінації») КСВ. У розглянутій методиці, з урахуванням міжнародних стандартів щодо соціальної звітності, виділено п'ять основних «номінацій» оцінки КСВ [5, с. 6] (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні номінації для КСВ-рейтингування підприємств

Основні номінації КСВ	Максимальна кількість балів
1. Відповідальність перед споживачами	150 балів
2. Розвиток вкладень у людський капітал	150 балів
3. Сумлінна ділова практика	150 балів
4. Екологія і безпека	150 балів
5. Участь у розвитку громадянського суспільства	150 балів

На другому етапі визначаються показники за кожною з «номінацій» КСВ. Вони формуються в три групи: обсягу (кількості), якості й ефективності КСВ.

Показники вибираються відповідно з такими вимогами: вони повинні бути істотними для цього напрямку КСВ і враховувати його специфіку; мати кількісне вираження; бути легко перевірені за допомогою даних обліку.

Інакше кажучи, такі показники повинні бути досить операціональними, зручними для менеджменту, з одного боку, а з іншого – відповідати цілям КСВ [6, с. 268-295].

Крім того, за кожним напрямком КСВ пропонується пороговий показник – «допуск у номінацію», який є обов'язковою умовою за цим вектором КСВ. Тим самим забезпечується відбір компаній, гідних участі в порівнянні (табл. 2).

Кількість показників у кожній з трьох груп показників (обсягу, якості та ефективності) за кожним із напрямків може змінюватися; головне, щоб вони були важливі для цілей порівняння КСВ і менеджменту загалом.

Ще можна було б започаткувати шостий напрям «Корпоративне громадянство», в оцінці за яким може бути відсутність податкових претензій. Сама оцінка може проходити за такими показниками, як видно з таблиці 2 (додаткова можлива номінація 6).

На третьому етапі кожній із груп показників (обсягу, якості та ефективності КСВ) присвоюється базова сума балів. Наприклад, кожній із трьох груп показників дано по 50 базових балів. Базова сума балів розподіляється всередині кожної конкретної групи за окремими показниками: кожному показнику присвоюється певна кількість базових балів. Ця процедура є ні чим іншим, як розподілом ваг базових балів. Конкретна

Таблиця 2

Декомпозиція сутнісної характеристики КСВ з метою рейтингування підприємств за рівнем соціальної корисності

Бали max	Бали max	Бали max	Бали max
50	50	50	50
<p>Номінація 1. «ВІПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД СПОЖИВАЧАМИ»</p> <p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – обсяг соціальних інвестицій за цим напрямом / кількість споживачів, охоплених ними (тис. грн. / чол.); <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – гарантійний ремонт від загального річного обороту (%) – повернення продукції (%); – сертифікати якості (їх кількість); – перемоги, нагороди (їх кількість); – відсутність судових позовів (або кількість наявних позовів); – гуманітарна експертиза реклами (кількість експертів). 	<p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальні інвестиції за цим напрямом / середньооблікова чисельність (тис. грн. / чол.); <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – кількість працівників, що мають медичну страховку (чол.); – профілактика профзахворювань, диспансеризація (тис. грн. / чол.); – санітарно-гігієнічні умови праці (тис. грн. / чол.); – кількість працівників, охоплених соціальними допомогами і пільгами (чол.); – програми підвищення кваліфікації та перепідготовки (тис. грн. / чол.); – інтенсивність перепідготовки та підвищення кваліфікації (частота / середньооблікова чисельність працівників); – освітній рівень працівників; – розвиток корпоративних комунікацій, залучення співробітників у процес прийняття рішень, соціально відповідальна реструктуризація (тис. грн. / чол.); – наявність профспілки (+/-). 	<p>Ефективність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – реалізація продукції (у вартісних або натуральних показниках); – популярність, репутація продукції (reіbіlіtу) (%); – негативне ставлення (зниження в %); – позитивне ставлення (зростання в %). 	<p>Номінація 2. РОЗВИТОК ВКЛАДЕНЬ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ</p>
50	50	50	50
<p>Номінація 3 «СУМЛІННА ДІЛОВА ПРАКТИКА»</p> <p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальні інвестиції за цим напрямком / кількість охоплених (тис. грн. / чол.); <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відсутність судових позовів партнерів (або кількість наявних позовів); – участь в програмах розвитку бізнесу (тис. грн. / к-сть заходів); – заходи з конкурентами, спільні ініціативи (тис. грн. / к-сть заходів). <p>Ефективність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вартість акцій; – зростання реалізації продукції (в вартісних або натуральних показниках); – популярність (reіbіlіtу) (%); – негативне ставлення (зниження у %); – позитивне ставлення (зростання у %). 	<p>Номінація 4 «ЕКОЛОГІЯ І БЕЗПЕКА»</p> <p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальні інвестиції за цим напрямком; – поточні витрати. <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – економія споживання природних ресурсів (%); – повторне використання та утилізація відходів (%); – запобігання забрудненню навколишнього середовища (кількість позовів); – екологічна безпека виробництва і перевезень (кількість позовів); – екологічно безпечна продукція (кількість позовів); – акції з озеленення та благоустрою (тис. грн.). 	<p>Ефективність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відсутність штрафів, судових позовів; – відсутність нещасних випадків, аварій. 	<p>Номінація 4 «ЕКОЛОГІЯ І БЕЗПЕКА»</p>

Закінчення таблиці 2

Номінація 5 «УЧАСТЬ В РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»	Бали max	Номінація 6 «КОРПОРАТИВНЕ ГРОМАДЯНСТВО» (додааткова)	Бали max
<p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальні інвестиції за цим напрямком / кількість охоплених (тис. грн. / чол.); – соціальні інвестиції за цим напрямком / річний оборот (тис. грн. / тис. грн.). <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підтримка соціально незахищених груп населення (тис. грн. / чол.); – підтримка дитинства і юнацтва (тис. грн. / чол.); – підтримка сфери культури і мистецтв (тис. грн. / чол.); – підтримка освітніх заходів та організацій (тис. грн. / чол.); – підтримка професійних заходів і організацій (тис. грн. / чол.); – підтримка спорту та здорового способу життя (тис. грн. / чол.); – підтримка охорони здоров'я (тис. грн. / чол.); – соціальний аудит (нефінансовий) звіт (підтверджений незалежною експертною зою). 	50	<p>Кількість (обсяг):</p> <ul style="list-style-type: none"> – соціальні інвестиції за цим напрямком / кількість заходів (тис. грн. / к-сть заходів). <p>Якість:</p> <ul style="list-style-type: none"> – участь в підтримці і розвитку інфраструктури території розміщення (тис. грн. / к-сть заходів); – угода з органами влади про стратегічний розвиток території (тис. грн. / кількість заходів); – збереження і розвиток житлово-комунального господарства (тис. грн. / кількість заходів); – грамоти, подяки (кількість). 	50
<p>Ефективність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – популярність (рубіфіситу) (%); – негативне ставлення (зниження в %); – позитивне ставлення (зростання в %). 	50	<p>Ефективність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відсутність судових позовів (або кількість наявних позовів); – приватно-державне партнерство (кількість договорів або фінансовий обсяг). 	50

Джерело: [4, с. 70]

вага показника (кількість базових балів) визначається залежно від важливості цього показника [5, с. 15].

На четвертому етапі характеризується динаміка показників КСВ за певний період, наприклад, за рік. Універсальною характеристикою такої динаміки може бути відсоток зміни (збільшення або зменшення).

На п'ятому етапі визначається кількість фактично набраних балів за кожним показником.

Наступним досить доцільним кроком на шляху до визначення ефективності підприємств для макросередовища є запровадження системи їх рейтингування за ступенем соціальної корисності та екологічності впроваджуваних проєктів. Цей захід дав би можливість для стагнування соціально неприйнятних і шкідливих для громадськості проєктів у межах державного рівня управління підприємництвом і бізнесом [6, с. 271–276].

Пропонується такі індикатори назвати «соціальні підприємницькі індекси» (СПІ) за прикладом біржових фондових індексів. Ці індекси будуть застосовуватися не тільки для аналізу тенденцій розвитку ринку пропозиції соціально ефективної продукції, робіт та послуг, але й з метою прогнозування цього ринку, відображуючи середню соціальну ефективність підприємства або групи підприємств.

У підсумку загальний соціальний підприємницький індекс (ЗСПІ) розраховуватиметься як середня геометрична або середньоарифметична індивідуальних кумулятивних індексів. Пропонуємо методику розрахунку ЗСПІ.

Необхідно розрахувати і проаналізувати ЗСПІ за десятьма умовними підприємствами України, побудувавши графік, приклад якого наведено на рисунку 1.

Для того щоб накреслити графік, необхідно заповнити таблиці 3, 4 і 5, які включають у себе всі необхідні дані (таблиця 3 заповнюється на основі вихідних даних, наведених у ній, таблиця 4 – на основі даних, розрахованих у таблиці 3. Таблиця 5 заповнюється на основі даних, перенесених із таблиці 4). Коли всі три таблиці заповнені, необхідно побудувати графік «Динаміка загального соціального підприємницького індексу (ЗСПІ)», після чого проводиться порівняльний аналіз індексів [7, с. 96–102].

Вихідні дані наводяться в таблицях 3, 4, 5. Методика розрахунку індексу ЗСПІ передбачає розрахунок індивідуальних індексів соціальних витрат підприємств, що входять до розрахунку. Індекс ЗСПІ є результативним показником, який відображує середню динаміку індивідуальних соціальних інвестицій підприємства, що входять до його розрахунку. Такий підхід є оригінальним і найбільш об'єктивним для оцінки соціальної значущості підприємств для вітчизняної економіки [8, с. 230–249].

Основні умови розрахунку індексу ЗСПІ [9, с. 34]:

- соціальний індекс ЗСПІ доцільно розраховувати з першого січня 2018 року. Для кожного окремого підприємства розрахунок індексу починається з моменту фіксації його соціальних інвестицій, тобто можливості розрахунку індивідуального індексу соціальних витрат ІСВ_n. Початкове його значення приймається рівним 1;

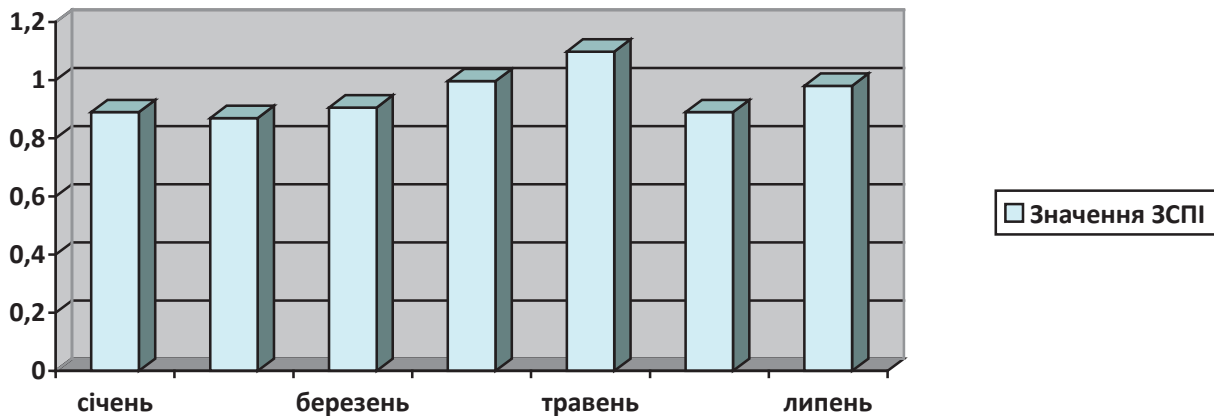

Рис. 1. Динаміка загального соціального підприємницького індексу (ЗСПІ)

– розрахунок індексу здійснюється щомісяця за зведеними результатами здійснених і документально зафіксованих реальних соціальних інвестицій (витрат) у звітному періоді (місяці).

Методика розрахунку індексу ЗСПІ така.

1) Здійснюється розрахунок індексу соціальних витрат (ICB_n) за формулою:

$$ICB_n = \frac{SE_n * Inf}{NE_n}, \quad (3)$$

де SE_n – соціальні витрати компанії за звітний місяць, тис. грн.,

Inf – річний індекс інфляції (значення попереднього року), NE_n – чистий нерозподілений прибуток компанії у звітному місяці, тис. грн.

Цей розрахунок здійснюється в окремій таблиці 3.

Індивідуальні індекси розраховуються двох видів [10, с. 244; 11, с. 25; 12, с. 11]:

- спочатку ланцюговий,
- потім кумулятивний.

2) Ланцюговий індивідуальний індекс розраховується таким чином:

$$i_n = \frac{ICB_n}{ICB_{n-1}}, \quad (4)$$

де ICB_n – індекс соціальних витрат у звітному періоді (місяці), часток,

ICB_{n-1} – індекс соціальних витрат у попередньому періоді (місяці), часток.

У разі, якщо $ICB_n=0$ (відсутність соціальних витрат $SE_n * Inf$ у відповідному звітному місяці), то і вважається рівним 1, тобто відсутність соціальних витрат у відповідному періоді).

У разі відсутності соціальних витрат у попередньому періоді $ICB_{n-1}=0$, то як базисний період приймається сума соціальних витрат, максимально наближена за часом до нинішнього звітному періоду. Розрахунок цього показника необхідно здійснити у таблиці 4.

3) Кумулятивний індивідуальний індекс I_n розраховується як добуток ланцюгових індексів за періоди, що передують звітному.

$$I_n = i_1 * i_2 * i_3 * \dots * i_n, \quad (5)$$

де n – номер звітного періоду.

Тобто для розрахунку цього показника необхідні дані ланцюгових індексів за всі звітні періоди з моменту початку розрахунку індексу. Оскільки у роботі розрахунок здійснюється для шести періодів, починаючи з 01.01.2018 р., то доцільно використовувати таку формулу:

$$I_n = i_{n-1} * i_n, \quad (6)$$

де I_{n-1} – значення кумулятивного індексу для періоду, що передує звітному (задано в таблиці 3). Всі отримані за шість періодів розраховані дані заносяться в таблицю 3.

4) Сам індекс $ZSPI_n$ розраховується як середньгеометрична індивідуальних кумулятивних індексів на звітну дату.

$$ZSPI_n = \sqrt[k]{I_a * I_b * I_c * I_d * \dots}, \quad (7)$$

де I_a, I_b, I_c, I_d – індивідуальні кумулятивні індекси підприємств, які за останні шість звітних періодів мають високі показники соціальних інвестицій порівняно з підприємствами-конкурентами;

k – кількість підприємств, що входять у розрахунок індексу.

Розрахунок індексу $ZSPI_n$ на кожен із шести звітних дат здійснюється у таблиці 5.

Сума набраних балів і буде характеризувати КСВ конкретної компанії, як за окремими номінаціями, так і в цілому на основі декомпозиції окремих сутнісних характеристик і складників, а комплексний соціальний індекс КСІ, індекс соціальних витрат ІСВ та загальний соціальний підприємницький індекс ЗСПІ дадуть можливість визначати рівень соціальної корисності й ефективності для громадськості як окремих, так і цілих груп підприємств, що входять до їхнього розрахунку [13, с. 15-18; с. 20-22].

І останній показник у цьому дослідженні, взятий із досліджень Гольберга [12, с. 15] допомагатиме з'ясувати, так би мовити, «квартість КСВ (корпоративної соціальної відповідальності)» на міжнародному економічному рівні.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) порівнюється у таких чотирьох країнах: США,

Таблиця 3

Розрахунок індексу соціальних витрат підприємств (ICBn) за кожен місяць

№	Назва підприємства	Ум. познач. підпр.	Звітний період																	
			Січень			Лютий			Березень			Квітень			Травень			Червень		
			SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n	SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n	SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n	SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n	SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n	SE _n *I _{inf}	ICB _n	NE _n
1	Азот	21	45	3	8	7	17	6	18	—	8	3	16							
2	Дніпрошина	15	45	12	65	13	78	12	56	18	39	19	58							
...							
...							

Таблиця 4

Розрахунок ланцюгового індивідуального індексу i_n

№	Назва підприємства	Ум. познач. підпр.	Звітний період																	
			Січень			Лютий			Березень			Квітень			Травень			Червень		
			C _n	C _{n-1}	i _n	C _n	C _{n-1}	i _n	C _n	C _{n-1}	i _n	C _n	C _{n-1}	i _n	C _n	C _{n-1}	i _n			
1	Азот	1,6																		
2	Дніпрошина	2,3																		
...																		
...																		

Таблиця 5

Розрахунок індивідуальних кумулятивних індексів підприємств I_n та загального соціального підприємницького індексу ЗСПП

$$(I_n = I_{n-1} * i_n, ЗСПП_n = \sqrt[k]{I_a * I_b * I_c * I_d * \dots})$$

№	Назва підприємства	Ум. познач. підпр.	Звітний період																				
			на 1.01.18			Січень			Лютий			Березень			Квітень			Травень			Червень		
			I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n	I _n			
1	Азот	1																					
2	Дніпрошина	1,05																					
...																					
...																					
ЗСПП		1,04																					

Таблиця 7

Значення вартості КСВ

Рік	США	Франція	Норвегія	Італія
2007	4,96	12,68	24,94	10,15
2013	5,25	13,88	16,19	9,46

Франція, Норвегія та Італія. Ці країни вибрані тому, що, незважаючи на доступність даних, вони представляють Північну Америку, Центральну Європу, країни Північної Європи і країни Середземномор'я, а також різні погляди відносно ролі держави і бізнесу в сприянні розвитку КСВ. Оцінка здійснюється на основі основних показників, які оцінюють соціальну відповідальність компаній країни.

Щоб рахуватися, індекс повинен свідчити про який-небудь аспект КСВ і повинен складатися як мінімум зі 100 компаній. Зокрема, перевага віддавалася тим індексам, які передбачають потрійний результат. Щоб оцінити часову еволюцію, були розглянуті два роки: 2007 і 2013.

Є сім показників, які відповідають вищезазначеним критеріям, які ми можемо класифікувати як вимірники (таблиця 6):

- 1) Соціально відповідальне інвестування (Індекс стійкості Доу-Джонса DJSI World Index),
- 2) Глобальний індекс Global 100,
- 3) Глобальний договір ООН,
- 4) Всесвітня ділова рада зі сталого розвитку (WBCSD),
- 5) Глобальна ініціатива зі звітності (GRI),
- 6) Список стійких здібностей із 100 найкращих звітів зі сталого розвитку,
- 7) Стандарт акредитації за нормами корпоративної соціальної відповідальності (ISO 14001).

Як тільки усі дані, що відносяться до цих індексів ($i=1 \dots 7$), зібрані, значення КСВ у кожній країні ($j=1 \dots 4$) розраховується із використанням такої формули:

$$\begin{aligned} \text{Вартість}_{КСВ} &= \\ &= \sum_{i=1}^7 \frac{\frac{\text{Загальна кількість компаній з країни } j \text{ в індексі } i}{\text{Загальна кількість компаній з усіх країн в індексі } i}}{\frac{ВВП_{\text{країни } j}}{\sum ВВП_{\text{всіх країн}}}}, \quad (8) \end{aligned}$$

Таблиця 7 представляє результати, отримані з використанням формули (8). Норвегія, безумовно, є країною, яка виділяється з точки зору КСВ, незважаючи на зниження на 35%, що зареєстроване з 2007 по 2013 рік.

Інші країни представляють аналогічне значення КСВ за аналізовані два роки, зокрема, Франція і США демонструють зріст на 9% і на 6% відповідно, а в Італії – зниження на 7%. Отже, виявляється той факт, що у країнах, де більша соціальна нерівність, там найменші показники КСВ (США, країни Північної Америки) і навпаки, у країнах із меншою соціальною напруженістю рівень КСВ вищий (Норвегія, країни Скандинавії) [12, с. 19-22].

Висновки. Ця методика дає основу визначення універсального індексу КСВ, представляє удосконалений показник, що більш точно відповідає сьогоденним потребам в оцінці соціальної ефективності підприємств. Одержані результати відповідають сучасному рівню наукових і технічних знань. Наукові результати, отримані в цій роботі, дають змогу створити більш точні соціальні рейтинги підприємств, що працюють на території України і за її межами, зокрема шляхом удосконалення формули розрахунку комплексного соціального індексу КСІ, індексу соціальних витрат ІСВ, розроблення загального соціального підприємницького індексу ЗСПІ а також шляхом декомпозиції сутнісних характеристик КСВ, і таким чином досягти більшої прозорості, відкритості бізнесу і стимулювання здорової конкуренції у національному бізнес-середовищі, а також подолання недобросовісної підприємницької діяльності. При цьому вдосконалена методика дає в руки органам управління та експертам досить гнучкий інструмент визначення показника «вартості КСВ», дозволяючи враховувати і вводити в процедуру оцінки регіональну, галузеву і, що найбільш актуально, міжнародну специфіку. Так, ніщо не заважає варіювати як набори показників, так і розподіл базових балів залежно від гостроти тих чи інших проблем, ступеня їхньої важливості. Головне, щоб суми базових балів за групами обсягу, якості та ефективності зберігалися однаковими.

Таблиця 6

Кількість фірм у кожному індексі по країні

Показник	США		Франція		Норвегія		Італія	
	2007	2013	2007	2013	2007	2013	2007	2013
DJSI World Index (Індекс сталості Доу-Джонса)	58	75	19	19	5	2	6	6
Глобал 100	17	10	2	9	2	4	0	0
Глобальний договір ООН	128	251	260	972	18	89	87	206
Всесвітня ділова рада сталого розвитку (WBCSD)	38	35	9	11	8	5	4	3
Глобальна ініціатива зі звітності (GRI)	201	621	93	71	16	26	67	90
Список стійких здібностей із 100 найкращих звітів із стійкого розвитку	12	49	8	5	3	0	2	0
Стандарт ISO 14001	5462	5699	3476	7975	618	824	12057	19705

Джерело: [12, с. 17]

Список літератури:

1. Бобирь О.І. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності як складової системи управління фінансово-економічною діяльністю суб'єкта підприємництва і як інструменту державної фінансової політики // Управління розвитком суб'єктів підприємництва: механізми, реалії, перспективи : колективна монографія / Під заг. ред. Т.В.Гринько та ін. м. Дніпро. Біла К.О., 2018. С. 191-201.
2. Bowen H. Social Responsibilities of the Businessman / H. Bowen. New York : Harper & Row, 1953, pp. 6.
3. Caroll A.B. Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct / A.B.Caroll // Business and Society. 1999. Vol. 38. No. 3. P. 268-295.
4. Davis K. Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? // California Management Review. 1960. Vol. 2. No. 3. Pp. 70-76.
5. Friedman M. The social responsibility of business is to increase its profits // New York Times. September 13. 1970.
6. Steurer R. Corporations, Stakeholders and Sustainable Development I: A Theoretical Exploration of Business Society Relations // Journal of Business Ethics. 2005. Vol. 61. No. 3. Pp. 263-281.
7. Van Marrewijk M. Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: between Agency and Communion // Journal of Business Ethics. 2003. Vol. 44. No. 2/3. P. 95-105.
8. Windsor D. The Future of Corporate Social Responsibility // The International Journal of Organizational Analysis. 2001. Vol. 9, No. 3. P. 225-256.
9. Козин Л.В. Корпоративна соціальна відповідальність як засіб формування конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер. Економічні науки. 2011. № 12.
10. Поважний О.С. Корпоративне управління: підручник. Київ : Кондор, 2013. 244 с.
11. Сазонець І.І. Стратегічні альтернативи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Менеджмент інновацій. Том 22. 2014. С. 24-31.
12. Gjolberg M. (2009) Measuring the Immeasurable / *Scandinavian Journal of Management* 25 : pp. 10-22. DOI: 10.15587/1729-4061.2016.75690.
13. Catalao L.M., Branca A.S., Pimentel L.V. (2016) International Social Comparisons of Corporate Responsibility. Int. J. Econ. Manag. Sci. 5. : 327. doi:10.4172/2162-6359.1000327 // International Journal of Economics & Management Sciences // <https://www.omicsonline.org/open-access/international-social-comparisons-of-corporate-responsibility-2162-6359-1000327.php?aid=70659>.

References:

1. Bobyr O.I. (2018) Rozvitok korporativnoi socialnoi vidpovidalnosti jak skladovoi sistemi upravlinnja finansovo-ekonomichnoju dijalnistju subjekta pidpriemnictva I jak instrument dergavnoi finansovoi politiki [Development of corporate social responsibility as an integral part of the system of financial and economic activity of the subject of entrepreneurship and as an instrument of the state financial policy] Upravlinnja rozvitkom subjektiv pidpriemnictva, mehanizmi, Realii I perspektivi : Kolektivna monografija [Management of the development of business entities: mechanisms, realities, perspectives: collective monograph] / Under the zag.red. T.V.Grin'ko the city of Dnipro Bila KO, 2018, pp. 191-201.
2. Bowen H. (1953) Social Responsibilities of the Businessman New York : Harper & Row, 1953, pp. 6-8.
3. Caroll A.B. (1999) Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct // Business and Society. 1999. Vol. 38. No. 3. Pp. 268-295.
4. Davis K. (1960) Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? // California Management Review. 1960. Vol. 2. No. 3. PP. 70-76.
5. Friedman M. (1970) The social responsibility of business is to increase its profits // New York Times. September 13. 1970. PP. 34-78.
6. Steurer R. (2005) Corporations, Stakeholders and Sustainable Development I: A Theoretical Exploration of Business-Society Relations // Journal of Business Ethics. 2005. Vol. 61. No. 3. P. 263-281.
7. Van Marrewijk M. (2003) and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: between Agency and Communion // Journal of Business Ethics. 2003. Vol. 44. No. 2/3. P. 95-105.
8. Windsor D. The Future of Corporate Social Responsibility (2001) // The International Journal of Organizational Analysis. 2001. Vol. 9, No. 3 P. 225-256.
9. Kozin L.V. (2011) Korporativna socialna vidpovidalnist jak zasib formuvannja concurentospromognosti pidpriemstv [Corporate Social Responsibility as a Means to Establishing the Competitiveness of the Enterprise] // Bulletin Harkivskogo nacionalnogo agrarnogo universitetu imeni Dokuchaeva. Seria Ekonomichni nauki. [Bulletin of Kharkiv National Agrarian University. V.V. Dokuchaev Sir Economic Sciences. (electronic journal)], 2011, no. 12. pp. 12-16.
10. Povagniy O.S. (2013) Korporativne upravlinnja: pidruchnik [Corporate governance: a textbook] Kijiv, Kondor [Kijiv : Condor], 2013, 244 pp. (In Ukrainian).
11. Sazonets I.L. (2014) Strategichni alternative rozvitku zovnishnjoeconomichnoi dijalnosti pidpriemstv [Strategic alternatives to the development of foreign economic activity of enterprises] // Visnic Dnipropetrovckogo universitete/ Serija Menedzment innovacij [Bulletin of the University of Dnipropetrovsk. Series: Innovation Management], vol. 22. 2014, pp. 24-31.
12. Gjolberg M. (2009) Measuring the Immeasurable? *Scandinavian Journal of Management* 25 : pp.10-22.
13. Catalao L.M., Branca A.S., Pimentel L.V. (2016) International Social Comparisons of Corporate Responsibility. Int. J. Econ. Manag. Sci. 5: 327. doi: 10.4172 / 2162-6359.1000327 // International Journal of Economics & Management Sciences // <https://www.omicsonline.org/open-access/international-social-comparisons-of-corporate-responsibility-2162-6359-1000327.php?help=70659>.

ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО УРОВНЮ КСО И ИХ СВЯЗЬ С ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКОЙ

В статье обосновывается целесообразность, объективность и значимость разработки системы показателей рейтингования предприятий по уровню социальной полезности, эффективности и необходимости для общест-венности, то есть для государства. Объясняется, что с помощью социальных рейтингов можно сдерживать недобросовестные виды хозяйствования, предупреждая вред, который они несут, превышающий пользу, которую они предлагают обществу. Делается вывод, что в государствах, где больший уровень социального неравенства (США), ниже уровень корпоративной социальной ответственности (КСО), то есть обратная корреляция, и наоборот, в странах с низким уровнем социального неравенства в мире (Норвегия) уровень КСО высокий. В основном в странах мира самой распространенной является модель КСО с обеспечением рабочих мест. Кроме того, в статье предлагается методическая разработка для вычисления рейтингов предприятий по уровню социальной полезности и исследуется влияние социального рейтингования на эффективность государственной финансовой политики. Предлагается для расчета усовершенствованные индекс социальных расходов ИСО и комплексный социальный индекс КСИ, а также впервые разработан общий социальный предпринимательский индекс ЗСПИ, отличающийся от существующих индексов возможностью выделения групп социально эффективных предприятий из общего числа хозяйствующих субъектов, что позволит государству оказывать финансовую и другую поддержку социально активным предприятиям и таким образом прямо и косвенно способствовать расширению положительной практики хозяйствования. Также предлагается рассчитывать показатель «стоимость КСО (корпоративной социальной ответственности)», который позволяет оценивать уровень социальности деятельности на международном уровне.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, государственная финансовая политика, стабилизация, индекс социальных расходов, комплексный социальный индекс, общий социальный предпринимательский индекс, рейтингование, социальные инвестиции, уровень социальной полезности, «стоимость КСО».

INDICATORS OF EFFICIENCY OF ENTERPRISES ON THE LEVEL OF CSR AND THEIR CONNECTIONS WITH THE STATE FINANCIAL POLICY

The article substantiates the expediency, objectivity and importance of developing a rating system of enterprises on the level of social utility, efficiency and necessity for the public, that is, for the state. It is explained that using social ratings can be restrained by unscrupulous types of management, that the damage they bear is greater than the benefits that they offer to society. It is concluded that in countries with higher levels of social inequality (USA), lower corporate social responsibility (CSR), ie, reverse correlation, and vice versa, in countries with the lowest levels of social inequality in the world (Norway) – the level of CSR is highest. Mostly, in the countries of the world, the CSR model with job security is the most common. In addition, the article proposes a methodological elaboration for calculating the ratings of enterprises by the level of social utility and investigates the impact of social rating on the efficiency of public finance policy. It is proposed to calculate the improved index of social expenditures and the complex social index, as well as for the first time developed a general social business index, which differs from the existing indexes by the possibility of allocating groups of socially effective enterprises from the total number of economic entities, which will enable the state to provide financial and other support for socially active enterprises and thus directly and indirectly promote the expansion of positive business practices. As a result, the general social entrepreneurial index will be calculated as the average geometric or arithmetic mean of individual cumulative indices. In the article, we propose a method for calculating the social costs index, a comprehensive social index and a general social entrepreneurial index, each of which reflects the individual components of the social and financial performance of the company or group of companies for the state. In addition, the improved methodology gives the authorities and experts a fairly flexible tool, allowing to take into account and introduce into the evaluation procedure the regional and sectoral specifics. Yes, nothing prevents the variations in both sets of indicators and the distribution of base points, depending on the severity of certain problems, the degree of their importance. The main thing is that the sum of base points by groups of volume, quality and efficiency remain the same. Also in the article it is proposed to calculate the "corporate social responsibility value" for the first time offered by Gölberg for a more perfect comparison on the international market.

Key words: corporate social responsibility, state financial policy, stabilization, index of social expenditures, integrated social index, general social entrepreneurship index, rating, social investments, level of social utility, «value of Corporate social responsibility».